

WORKSHOP PARTICIPATIEVERKLARING

HANDLEIDING VOOR BEGELEIDERS

15 maart 2016

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

VOORWOORD

Geachte gemeente,

In opdracht van het ministerie van SZW heeft ProDemos een workshop participatieverklaring ontwikkeld. De doelgroep van de workshop bestaat uit vluchtelingen (vergunninghouders) en hun nareizende gezinsleden. De workshop is ontwikkeld ter ondersteuning van de brochure Kernwaarden van de Nederlandse Samenleving. Deze brochure is in meerdere talen beschikbaar en te downloaden op de website van de [rijksoverheid](#). Het doel van de workshop is dat de deelnemers een goed beeld krijgen van de waarden van de Nederlandse samenleving. In de workshop worden de Nederlandse waarden en basisprincipes op een interactieve manier behandeld en toegelicht. De workshop bevat vijf werkvormen, die u kunt inzetten voor een nadere kennismaking met de Nederlandse kernwaarden en ter voorbereiding op de ondertekening van de participatieverklaring. De brochure en de workshop vormen samen de basis van de inhoud die ook aan bod komt in de te ondertekenen participatieverklaring.

De handleiding is geschreven voor de begeleiders van de workshop. Met deze handleiding kunnen de begeleiders de workshop zelfstandig geven. De gemeente bepaalt zelf wie de begeleiders zijn die de workshop verzorgen. Op pagina vijf van deze handleiding staat als advies een profielschets van een workshopbegeleider. Dit profiel kunt u gebruiken om begeleiders binnen uw gemeente te werven. In deze handleiding staan tips en trucs voor de begeleider bij het verzorgen van de workshop. De gemeente heeft ook de optie om begeleiders te trainen via ProDemos. Via de training van ProDemos worden begeleiders getraind en krijgen zij handvatten, tips, trucs, praktijkoefeningen en feedback, zodat ze goed voorbereid zijn om de workshop in hun gemeente te verzorgen. Heeft u geen begeleiders tot uw beschikking? Dan kunt u ook ProDemos vragen om de workshop in zijn geheel te laten verzorgen in uw gemeente.

Wij wensen u veel succes met het gebruik van deze handleiding.

Namens ProDemos,

David Muntslag
Projectleider

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	2
INHOUDSOPGAVE	3
DE ORGANISATIE VAN DE WORKSHOP	4
DE BEGELEIDER	6
INLEIDING WORKSHOP	8
1. HET STOPLICHT	10
2. MUURTJE BOUWEN	12
3. HOE PAK IK DIT AAN?	15
4. MAG DIT?	19
5. DE GRONDWET	21
OVERZICHT MATERIALEN	26
BIJLAGE VOOR DE BEGELEIDER	27

DE ORGANISATIE VAN DE WORKSHOP

De doelgroep van de workshop

- De workshop is bedoeld voor vluchtelingen met een verblijfstatus en de participatieverklaring gaan ondertekenen.
- Zorg bij het uitnodigen van de deelnemers dat de deelnemers weten hoe laat ze op welke locatie moeten zijn, hoe lang het duurt en wat het doel van de bijeenkomst is.
- Inventariseer de achtergrond van de deelnemers. Dit is belangrijk voor het samenstellen van de groep en de opzet van de workshop.
- De workshop is het meest geschikt voor mensen die het Nederlands al redelijk beheersen. Heeft u deelnemers bij wie dat het geval is, dan mag de groep gemengd zijn qua afkomst. De taal van de onderdelen is op A2/B1-niveau.
- Heeft u deelnemers die nog nauwelijks Nederlands kunnen, dan is het zeer wenselijk dat de deelnemers dezelfde taal spreken. Daarnaast raden wij aan om met een groep die nog nauwelijks Nederlands spreekt een tolk in te zetten.
- Analfabeten kunt u het beste spreiden, zodat zij met taalvaardige mensen in een groep zitten. Het is wel belangrijk dat zij dan mensen treffen die dezelfde taal spreken, zodat ze geholpen kunnen worden.
- U kunt de groep ook samenstellen met deelnemers uit buurgemeenten.
- Wij adviseren een groepsaantal van 12-16 personen.

De begeleider van de workshop

- Zie hiervoor het onderdeel de begeleider op pagina 5.

Wat heb ik nodig voor de workshop?

- Een ruimte met tafels, zitplaatsen, whiteboard en stiften, beamer en computer. Er moet voldoende ruimte zijn om ook rond te kunnen lopen. De ruimte kan zijn op het gemeentehuis, maar ook in een wijkcentrum.
- Pen en papier voor het maken van naambordjes voor alle deelnemers.
- Bij iedere werkvorm vindt u een lijstje met benodigdheden. Op pagina 24 vindt u een overzicht van de materialen van alle werkvormen. Er staat een instructie hoe u deze zelf kunt produceren of bestellen.
- Koffie, thee en fris voor de deelnemers.
- Informeer de workshopbegeleider voorafgaand aan de workshop over de achtergrond van de groep (nationaliteit, geletterdheid, bekendheid met de brochure Kernwaarden van de Nederlandse samenleving en eerder gevolgde bijeenkomsten over dit thema).

Overige nuttige informatie en tips voor de organisatie:

- Een workshop duurt 90 à 120 minuten. Als u de tijd neemt voor alle onderdelen en tussendoor een pauze inzet, kunt u de workshop uitbouwen tot een comfortabel programma van drie uur.

- U kunt de deelnemers, als zij die nog niet gelezen hebben, de brochure Kernwaarden van de Nederlandse Samenleving meegeven.
- U kunt Arabischtalige deelnemers een versie van [Hoofdstuk 1](#) van de Nederlandse Grondwet in het (klassiek) Arabisch meegeven. De Nederlandse Grondwet komt aan de orde in een van de onderdelen van de workshop.
- Voor meer informatie over (de organisatie van) de workshops kunt u contact opnemen met David Muntslag, projectleider bij ProDemos, d.muntslag@prodemos.nl of 070 – 757 02 68.

DE BEGELEIDER

De gemeente bepaalt wie de workshop verzorgt. Onderstaand vindt u een profiel van een workshopbegeleider. Dit profiel kunt u gebruiken om geschikte begeleiders te vinden. Er zijn ook tips en trucs opgenomen die handig zijn bij het verzorgen van de workshop.

Profiel workshopbegeleider

- Affiniteit met (de achtergrond van) vluchtelingen in Nederland.
- Goede kennis van de Nederlandse democratische rechtsstaat en de fundamentele kernwaarden hierin.
- Ervaring met het verzorgen van interactieve workshops en/of bijeenkomsten.
- De capaciteit om de aanpak en lesmethodiek van de workshop voor vluchtelingen aan te passen aan het niveau van de groep.
- Het inzicht om tijdens het geven van de workshop culturele gevoeligheden te herkennen en daar rekening mee te houden in de uitvoering van de workshop.
- Goede kennis van de Nederlandse taal.
- Kennis van Engels, Arabisch, Pashtu, Dari of Tigrinya is een pré.
- U kunt contact opnemen met maatschappelijke, migranten- of vluchtelingenorganisaties om begeleiders te werven voor het verzorgen van de workshop.
- Optioneel kunt u de begeleiders laten trainen door ProDemos.

Tips en trucs voor de workshopbegeleider

- Stel jezelf voor en laat hen zich voorstellen. Op die manier maak je jezelf ook onderdeel van de groep.
- Spreek van tevoren de regels af zoals het gebruik van mobiele telefoon, elkaar laten uitspreken e.d.
- Bepaal samen met de groep de agenda van de bijeenkomst. Plan ook pauzes in.
- Controleer of de deelnemers hebben begrepen wat je (en andere deelnemers) hebt (hebben) gezegd. Vraag de deelnemers om op punten die jij belangrijk vindt te bevestigen dat ze je hebben begrepen.
- Leg telkens uit aan de deelnemers waarom je deze werkvorm doet en waarom op deze manier. De leerdoelen zijn per werkvorm beschreven.
- Praat rustig en gebruik korte zinnen. Laat pauzes vallen in je verhaal. Als je werkt met een tolk, zorg dan dat de tolk voldoende tijd heeft om te vertalen.
- Schrijf bij gebruik van het whiteboard duidelijk. Je kunt ook symbolen tekenen, mits universeel.
- Kleeft je representatief.
- Let op je taalgebruik. Gebruik geen aanstootgevende stopwoorden en vloek niet.
- Maak geen opmerkingen, toespelingen of gebaren die een seksuele lading kunnen hebben.
- Let op non-verbaal gedrag bij jezelf en bij de deelnemers.
- Wees je bewust van culturele en religieuze gevoeligheden.
- Creëer een veilige ruimte en prettige sfeer waarin de deelnemers kunnen zeggen wat ze willen. Let tegelijkertijd op de omgangsregels die van tevoren zijn afgesproken.
- De workshop behandelt ook onderwerpen die bij sommige deelnemers gevoelig kunnen liggen. Leg uit waarom het belangrijk is om deze onderwerpen met elkaar te bespreken.

- Voorkom de valkuil van morele superioriteit. Leg wel uit dat in Nederland omgangsvormen anders kunnen zijn dan dat deelnemers gewend zijn.
- Wees je bewust van je eigen vooroordelen en aannames.

INLEIDING WORKSHOP

Het doel van de workshop is dat vluchtelingen een beeld krijgen van belangrijke waarden in de Nederlandse samenleving. De workshop staat niet op zichzelf. De workshop is ontwikkeld ter ondersteuning van de brochure Kernwaarden van de Nederlandse samenleving. Deze brochure is in meerdere talen beschikbaar. De workshop sluit aan bij de inhoud van de te ondertekenen participatieverklaring. In de workshop worden deze thema's op een interactieve manier behandeld en toegelicht.

De workshop binnen de maatschappelijke begeleiding

In de brochure komen de kernwaarden van de Nederlandse samenleving, belangrijke sociale regels en grondrechten aan bod. De workshop kan worden gegeven voor- of nadat de deelnemers de brochure hebben gelezen. In het eerste geval is de workshop een laagdrempelige introductie op de brochure en moet u waarschijnlijk meer uitleggen. In het tweede geval kunt u de brochure als bekend veronderstellen en dieper op de stof ingaan. Zorg dat u van tevoren weet of de deelnemers de brochure al gelezen hebben. U kunt ook ter introductie de film 'Kernwaarden in Nederland' tonen aan de deelnemers. Deze is op de [website](#) van het ministerie van SZW te bekijken. De gemeente zorgt voor een contactmoment voor de ondertekening van de participatieverklaring. Een moment kan zijn bij de afsluiting van de workshop.

De onderdelen van de workshop

In de handleiding staan vijf werkvormen. U hoeft deze onderdelen niet allemaal te doen. In de handleiding staan alle werkvormen en leerdoelen uitgebreid beschreven. Hieronder wordt kort elk onderdeel besproken om een inzicht te krijgen in (de keuze van) het gehele programma. De keuze van de onderdelen kunt u laten afhangen van de achtergrond van de doelgroep.

Begin met een voorstelrondje en vertel dan ook kort iets over uzelf: in welke gemeente u woont en waarom u deze workshop geeft. Geef een korte uitleg over het doel van de workshop:

Korte uitleg workshop voor deelnemers

De regering wil dat iedereen die in Nederland woont meedoet in de samenleving. Om mee te kunnen doen moet u weten wat er in de Nederlandse Grondwet staat, wat belangrijke regels zijn en hoe we in Nederland met elkaar omgaan. Daarmee maken we in deze les kennis.

Na deze bijeenkomst ondertekent u waarschijnlijk de 'Participatieverklaring'. In deze verklaring staan de belangrijkste regels van de Nederlandse samenleving. Door deze te ondertekenen laat u zien dat u weet welke regels in Nederland belangrijk zijn. De informatie uit deze workshop helpt u te begrijpen wat er in de participatieverklaring staat.

De onderdelen

1. Het stoplicht *(10 minuten)*

We adviseren u het openingsonderdeel (het stoplicht) niet over te slaan. Dit is een laagdrempelig kennismakingsonderdeel (een 'ijsbreker').

2. Muurtje bouwen *(30 minuten)*

Dit onderdeel bespreekt de waarden die bestaan bij de deelnemers en in de samenleving. De benodigde stickers met daarop waarden zijn beschikbaar in de talen Nederlands, Engels, (klassiek) Arabisch en Tigrinya waardoor ook deelnemers die de Nederlandse taal niet machtig zijn makkelijker kunnen deelnemen.

3. Hoe pak ik dit aan? *(20-30 minuten)*

In dit onderdeel gaan deelnemers aan de slag met lastige situaties. De deelnemers leren welke mogelijkheden zij in Nederland hebben om met deze situaties om te gaan. Kies de situaties die aansluiten bij het niveau en de interesse van uw doelgroep.

4. Mag dit? *(20-30 minuten)*

De deelnemers geven met behulp van een rode en groene kaart aan of zij denken dat een situatie wettelijk is toegestaan in Nederland. Kies situaties die aansluiten bij de doelgroep. Kleur de situatie in tot een voorbeeld dat aansluit bij de doelgroep. Het onderdeel leent zich goed om te praten over de verdere integratie van de deelnemers in bijvoorbeeld de arbeidsmarkt of het verenigingsleven.

5. De Grondwet *(30-45 minuten)*

Dit onderdeel bespreekt de Nederlandse Grondwet en is daarom taliger dan de andere onderdelen. In dit onderdeel maken de deelnemers in groepjes een eigen grondwet van tien artikelen. Bij dit onderdeel kan worden verwezen naar het onderdeel Muurtje bouwen. De waarden van de deelnemers worden in dit onderdeel gekoppeld aan de rechten die in de Nederlandse Grondwet staan.

1. HET STOPLICHT

KORTE OMSCHRIJVING PROGRAMMAONDERDEEL

Deelnemers bedenken in vijf minuten wat ze leuk vinden aan Nederland, wat ze minder leuk vinden aan Nederland en iets dat ze grappig of gek vinden aan Nederland of de Nederlanders. Een aantal van de antwoorden wordt plenair besproken.

LEERDOEL

De deelnemers worden uitgedaagd iets van zichzelf te laten zien. Ondanks het gewichtige thema van de workshop merken de deelnemers, door aanmoediging van de begeleider, dat er ook ruimte is voor eigen ervaringen en humor.

DUUR

10 minuten

BENODIGDHEDEN

- Per deelnemer een vel met daarop een stoplicht met drie kleuren (rood, oranje, groen) waarin ruimte is om te schrijven
- Stiften
- Eventueel een wekker of een stopwatch

Op pagina 24 van de handleiding vindt u de beschikbaarheid en productie van alle materialen.

HANDLEIDING

1. Dit onderdeel bestaat uit twee stappen. Eerst gaan de deelnemers zelf aan de slag, daarna volgt een korte plenaire nabespreking.
2. Vertel dat de workshop vandaag gaat over hoe we in Nederland met elkaar omgaan en wat er wel en niet mag. Soms is dat heel anders dan de deelnemers gewend zijn. Naar een ander land verhuizen is natuurlijk ook heel erg wennen. Voordat we met de workshop beginnen, gaan de deelnemers eerst bij zichzelf na in hoeverre zij al 'gewend' zijn.
3. Leg uit dat de deelnemers vijf minuten de tijd krijgen om na te denken over drie dingen: iets wat ze leuk vinden aan Nederland (groen), iets wat ze minder leuk vinden aan Nederland (rood) en iets wat ze grappig of heel gek vinden aan Nederland of de Nederlanders (oranje). Deze dingen schrijven ze op in de vakken van hun stoplicht. Na die vijf minuten gaat u sommige mensen vragen hun stoplichten toe te lichten. Laat enkele voorbeeldstoplichten zien op de PowerPoint en vertel dat het om hele grote dingen en om hele kleine dingen mag gaan. Het gaat om hun ervaring.

NB: In eerdere workshops kwam bijvoorbeeld naar voren dat veel nieuwkomers het gek vinden dat Nederlanders hun gordijnen 's avonds vaak openlaten, maar het toch niet leuk vinden als jij daar dan naar binnen kijkt. Of dat het in Nederland niet de gewoonte is om ergens te blijven eten als je er 's middags op de koffie komt.

4. Geef de deelnemers nu vijf minuten de tijd om aan de opdracht te werken. Ze mogen overleggen en elkaar helpen. Loop rond en help mensen op weg. Geef voorbeelden waar nodig (het weer, het eten, het openbaar vervoer, overal fietsen etc.).
5. Na vijf minuten vraagt u een aantal deelnemers om hun stoplicht toe te lichten. Zorg dat de deelnemers een goed beeld krijgen van de verschillende stoplichten. Kies voor serieus en minder serieus door elkaar.
6. Sluit het onderdeel af door uit te leggen dat sommige dingen in Nederland vast heel anders zijn dan de deelnemers gewend zijn. Soms kun je daar om lachen en het zelf heel anders doen en soms moet je een manier vinden om ermee om te gaan. Het is in elk geval belangrijk om te begrijpen welke dingen in de Nederlandse samenleving het belangrijkste gevonden worden. Daar gaat de rest van de workshop over.

2. MUURTJE BOUWEN

KORTE OMSCHRIJVING ONDERDEEL

Iedere deelnemer krijgt een vel met daarop bakstenen op stickers. Op iedere sticker staat een (kern)waarde. De deelnemers gaan met deze stickers een 'muurtje bouwen'. De voor hen belangrijkste begrippen vormen de basis van het muurtje, die komen onderop. In de laag daarboven komen de begrippen die vervolgens het belangrijkste zijn. De minst belangrijke stickers komen helemaal bovenop.

Iedere deelnemer bouwt zo een muurtje uit dezelfde set van waarden, maar ieder muurtje zal er anders uit komen te zien. Na 10 minuten mag elke deelnemer zijn muurtje toelichten en mogen andere deelnemers er vragen over stellen. Zijn er overeenkomsten of juist verschillen? Na afloop reflecteert de begeleider kort met de groep op de opdracht.

Bij een groep met een zeer laag taalniveau kun je deze werkvorm in afgeslankte vorm doen: bespreek welke begrippen de mensen wel begrijpen, en gebruik alleen die. Het doel van deze werkvorm is niet kennisoverdracht, maar uitwisseling van waarden.

DUUR

30 minuten

DOEL

- De deelnemers bedenken welke waarden zij hebben.
- De deelnemers merken op dat iedereen verschillende waarden belangrijk vindt.
Op pagina 24 van de handleiding vindt u de beschikbaarheid en productie van alle materialen.

BENODIGDHEDEN

- Voor iedere deelnemer een vel met veertien stickers met verschillende waarden (beschikbaar in vier talen: Nederlands, Engels, Arabisch (klassiek) en Tigrinya).
- Een vel blanco stickers (elke deelnemer mag één blanco sticker gebruiken als hij/zij een waarde heeft die niet in het rijtje staat).
- Voor elke deelnemer een leeg vel om op te plakken.
- Powerpointpresentatie (Powerpoint is in het Nederlands)

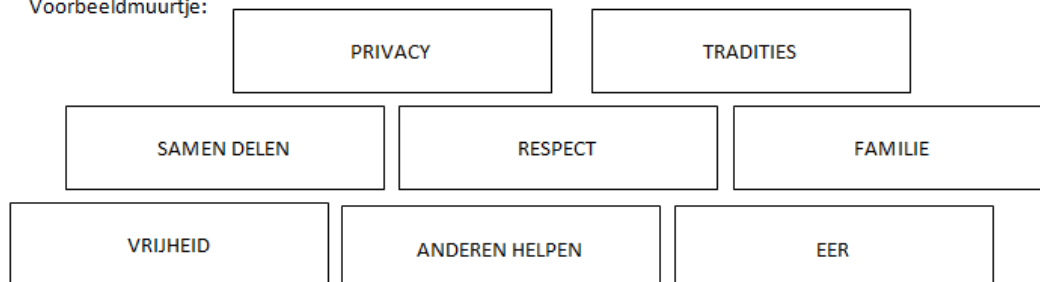
WAARDEN: WAT VINDT U BELANGRIJK?

• Andere culturen leren kennen	• Rechtvaardigheid
• Anderen helpen	• Samen delen
• Eer	• Tradities
• Familie	• Vrijheid
• Geloof	• Respect (voor jezelf en anderen)
• Iedereen is gelijkwaardig	• Eigen verantwoordelijkheid
• Met elkaar praten	• (Blanco)
• Privacy	

HANDLEIDING

1. Deze opdracht bestaat uit twee stappen. Eerst gaan de deelnemers individueel aan de slag, daarna volgt een korte nabespreking met de groep.
2. Laat de deelnemers de stickers met de waarden zien. Leg uit dat er op iedere sticker een begrip of een waarde staat die belangrijk is in de samenleving. Een waarde is iets wat we belangrijk vinden in het leven.
In deze opdracht mogen de deelnemers een muurtje bouwen van waarden die zij belangrijk vinden in de samenleving. Welke waarden vormen voor hen de basis? Wat is minder belangrijk? Zijn er ook waarden die volgens hen totaal niet belangrijk zijn?
3. Laat in de PowerPoint een voorbeeldmuurtje zien met willekeurig gekozen blokjes. De bakstenen die onderop liggen, vormen de basis. Hoe verder naar boven, hoe minder belangrijk de waarden. Iedereen heeft straks een ander muurtje, want iedereen vindt andere dingen belangrijk. Iedereen bepaalt zelf hoe zijn muurtje eruit komt te zien, bijvoorbeeld met een fundament van 3 waarden, of van 5 waarden. Ze hoeven niet alle stickers te gebruiken: als ze een waarde niet belangrijk vinden, hoeft hij niet in het muurtje. Als ze een waarde missen, mogen ze daarvoor een lege sticker gebruiken.
4. Geef iedere deelnemer een stickervel en een leeg vel om op te plakken. De deelnemers krijgen 10 minuten de tijd om hun muur te bouwen. Loop ondertussen rond om te kijken of de begrippen bekend zijn en of er mensen zijn die hulp nodig hebben.
5. Na 10 minuten vraagt u een aantal deelnemers om hun muurtje toe te lichten. Zorg dat de deelnemers een goed beeld krijgen van de verschillende muurtjes.
 - a. Welke verschillen zijn er?
 - b. Welke overeenkomsten zijn er?
 - c. Wat vinden ze van elkaars muurtje?
6. In de nabespreking gaat u kort in op de individuele muurtjes, bijvoorbeeld door te vragen naar de betekenis van sommige waarden. Benoem kort de belangrijkste verschillen die u gezien heeft. Maak een verbinding met de brochure door te vertellen dat in Nederland drie waarden aan de basis van de samenleving liggen: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. (Solidariteit is niet als begrip opgenomen, maar er zijn wel een aantal waarden die je aan solidariteit kunt verbinden: elkaar helpen, samen delen en eigen verantwoordelijkheid).

Voorbeeldmuurtje:

BEGRIPPENLIJST

Het kan zijn dat deelnemers een andere interpretatie hebben bij sommige begrippen. Dat is voor deze werkvorm niet erg. Een begrip als vrijheid kan voor de ene deelnemer een hele andere betekenis hebben dan voor een ander. Vraag daarom een korte toelichting bij de waarden die de deelnemers hebben gekozen voor de basis van hun muurtje. Bijvoorbeeld: Wat betekent vrijheid voor u?

Om u toch op weg te helpen, hebben we hieronder bij verschillende waarden een korte omschrijving staan. Deze kunt u gebruiken als deelnemers de betekenis van een begrip niet kennen.

WAARDEN

Iets wat u belangrijk vindt.
Ideaal, *value*

ANDERE CULTUREN LEREN KENNEN

Openstaan voor mensen die anders denken

ANDEREN HELPEN

Solidariteit, voor elkaar zorgen

EER

Gevoel van respect
Trots, aanzien, erkenning, goede naam, *honour*

FAMILIE

Gezin, (groot)ouders, kinderen, broers, zussen, neven, nichten

GELOOF

Religie

SAMEN DELEN

Niet alles voor uzelf houden.

TRADITIES

Gebruiken en gewoonten

IEDEREEN IS GELIJKWAARDIG

Alle mensen zijn evenveel waard, en voor iedereen gelden dezelfde regels. Of u nu man of vrouw bent, homo of hetero, en of u in Nederland bent geboren of in een ander land.

MET ELKAAR PRATEN

Overleggen in plaats van geweld gebruiken.
Luisteren naar elkaar.
Contact hebben met andere mensen.

PRIVACY

Privéleven, persoonlijke vrijheid, geheimen mogen hebben.

RECHTVAARDIGHEID

Of iets juist en eerlijk geregeld is.
Volgens het recht, *justice*

VRIJHEID

U mag denken, zeggen en doen wat u zelf wilt.
(maar u moet zich wel aan de wet houden)

EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID

Voor uzelf kunnen zorgen, *responsibility*

RESPECT (VOOR UZELF EN ANDEREN)

Waardering, eerbied

3. HOE PAK IK DIT AAN?

KORTE OMSCHRIJVING ONDERDEEL

In dit onderdeel gaan deelnemers aan de slag met enkele lastige situaties. Bij elke situatie stelt de begeleider de deelnemers de vraag: wat zou u doen? De deelnemers kunnen kiezen uit de opties die op de posters staan. Vaak zijn er meerdere antwoorden mogelijk. Op deze manier gaan deelnemers met elkaar het gesprek aan. Het is interessant om te merken waar de verschillen liggen tussen de manier van oplossen in het land van herkomst en Nederland. Uitwisseling hierover is waardevol, maar uiteindelijk gaat het erom dat deelnemers gevoel krijgen voor het reilen en zeilen in Nederland (bijv. probeer altijd eerst met de betreffende persoon te praten, u kunt vaak op verschillende manieren hulp vragen, de politie is te vertrouwen).

DUUR

20 tot 30 minuten

DOEL

Deelnemers leren wat in Nederland bij verschillende situaties hun rechten zijn en/of welke instrumenten zij in een bepaalde situatie kunnen inzetten om tot een oplossing te komen.

BENODIGDHEDEN

- PowerPointpresentatie
 - 1 set posters met oplossingen
 - Per deelnemer een of twee post-its en een pen
 - Whiteboard of flip-over met bijbehorende marker
 - Posterbuddies of plakband om de posters op te hangen
- Op pagina 24 van de handleiding vindt u de beschikbaarheid en productie van alle materialen.*

HANDLEIDING

1. Hang de posters met antwoordopties goed zichtbaar aan de muur.
2. Geef elke deelnemer een (of twee) post-its. Vraag alle deelnemers om hun naam goed leesbaar op de post-it te schrijven.
3. Leg uit dat de deelnemers aan de slag gaan met een paar situaties. Wat kunnen zij als burger doen wanneer ze zo'n situatie meemaken? Na de uitleg van elke casus plakken de deelnemers de post-it met hun naam bij de oplossing die hen het beste lijkt. Daarna gaan ze weer zitten en bespreekt u met de hele groep de gemaakte keuzes en de mogelijkheden. Dit herhaalt u voor elke casus.
4. Leg uit wat de verschillende opties betekenen.
 - 1) Praten – ik zou erover praten
 - 2) Melden – ik zou het melden
 - 3) Hulp – ik zou hulp vragen

- 4) Klacht – Ik zou een klacht indienen
- 5) Politie – Ik zou de politie inschakelen
- 6) Rechter – Ik zou naar de rechter gaan
- 7) Anders – Ik zou iets anders doen

Benadruk dat vaak meerdere posters goed zijn. Het kan dus goed zijn dat mensen bij verschillende posters gaan staan. ‘Bedenk goed wat u kiest en waarom, want u moet kunnen uitleggen waarom u bij een bepaalde poster staat.’

5. Laat de eerste slide in de PowerPointpresentatie zien. Licht toe wat de situatie is. Stel de vraag: wat zou u doen in deze situatie? Vraag de deelnemers vervolgens de post-it met hun naam te plakken bij de oplossing die zij het beste vinden.
6. Vraag een deelnemer om zijn/haar keuze toe te lichten. Vraag daarna aan deelnemers met een andere keuze om uit te leggen waarom ze voor die optie hebben gekozen. Vraag of er mensen zijn die nu van mening zijn veranderd.
NB: als u veel deelnemers heeft, hoeft u niet iedereen het woord te geven.
7. Geef aan welke posters bij deze situatie logisch zijn voor mensen in Nederland. Loop ook even naar die posters toe, zodat deelnemers u beter kunnen volgen. Licht vervolgens kort toe wat in zo’n situatie in Nederland gebruikelijke stappen zijn om tot een oplossing te komen. (U zegt niet dat de gekozen optie fout is, maar legt wel uit wat ook of beter zou kunnen of in elk geval in Nederland gebruikelijk is.) Ga daarna door met het volgende voorbeeld.

Bespreek dit onderdeel na: zijn er oplossingen waar de deelnemers verrast over waren? Of juist niet?

8. Vraag of deelnemers zelf nog situaties hebben waarvan ze willen weten hoe ze dat aan kunnen pakken. Vat de genoemde onderwerpen kort en in eenvoudige taal samen. Vraag even door: wat zou de vraagsteller doen? Zijn er deelnemers die al eens in deze situatie zijn gekomen? Laat die deelnemer naar de poster lopen met daarop de optie die hij/zij heeft gekozen in die situatie. Geef hem/haar even het woord en vul zo nodig aan. Is er niemand die weet wat je dan moet doen? Geef dan zelf antwoord wat in die situatie logisch is om te doen.
(Bedenk dat deelnemers heel andere ideeën kunnen hebben over hoe een situatie kan worden opgelost dan de veel mensen in Nederland misschien zouden hebben.)

Let op! Bij de voorbeelden die de deelnemers aandragen heeft u geen antwoordmodel, alleen achtergrondinformatie. De ervaring leert dat u het beste direct kunt laten bedenken hoe deelnemers het probleem kunnen aanpakken, zodat de groep niet blijft steken in de klacht dat iets niet goed geregeld is.

SITUATIES

1. Uw buurman heeft vaak 's avonds na elf uur de radio hard aan staan. U heeft last van de muziek.

De eerste stap is naar uw buurman toegaan en hem zeggen dat u last heeft van de muziek (optie 1: praten). Als u dat een paar keer heeft gedaan en het helpt niet, kunt u de politie bellen (optie 5: politie). Als u een woning huurt bij een

2. U en uw partner hebben veel ruzie. U wilt scheiden van uw partner.

woningbouwcorporatie, kunt u daar ook terecht met uw klacht (optie 4: klacht indienen).

Als u wilt scheiden, is er maar één oplossing. Dan moet u naar de rechter (optie 6: rechter). Als het conflict nog op te lossen is en u kunt nog bij elkaar blijven, dan is uitpraten (optie 1: praten) misschien nog een optie.

U kunt niet zelf zomaar naar de rechter. Een advocaat moet bij de rechtbank de scheiding aanvragen. U moet dus altijd eerst naar een advocaat. U moet veel afspraken maken, bijvoorbeeld over (evt.) kinderen onder de 18 jaar. De rechter wil deze afspraken lezen. Een advocaat is duur. Het is daarom handig om vooraf met een mediator (optie 6: anders) afspraken over de kinderen en de financiën te maken.

Als één van de partners niet wil scheiden, dan beslist de rechter over de zaak. In Nederland is scheiden dus altijd een juridische situatie.

3. U heeft uw oom al een tijdje niet gezien in de moskee of kerk. U vraagt zich af waarom hij niet komt. U bent bezorgd om hem.

Bedenk eerst dat in Nederland iedereen mag kiezen wat hij/zij gelooft. Dit staat ook in de Nederlandse Grondwet. U kunt er dus waarschijnlijk niets aan veranderen als iemand ervoor kiest niet meer naar de kerk/moskee te gaan. Natuurlijk mag u hier wel over praten met uw oom. Maar meer dan dat kunt u niet doen (optie 1: praten).

4. Uw dochter van 14 jaar vertelt dat een meisje uit haar klas via sociale media wordt gepest door klasgenoten. Uw dochter is bang dat zij de volgende is.

Prat er met uw kind over: wat weet uw dochter hier nog meer van, gebeurt dit vaker op school? (optie 1: praten) Ook kunt u aan ouders van andere kinderen vragen wat zij ervan vinden. Samen kunt u vervolgens gaan praten met de docent van uw kinderen over veiligheid op school (optie 3: hulp vragen). Als het verder gaat dan pesten, maar uw dochter wordt bedreigd of er worden leugens verteld over uw dochter, dan kunt u ook naar de politie gaan (optie 5). U moet alleen wel eerst naar school toegaan om hulp te vragen van de docent.

5. U heeft een nieuwe telefoon gekocht. De telefoon is al na twee maanden kapot. U vindt dat dit binnen de garantie valt en dat de verkoper de telefoon daarom gratis moet repareren. De verkoper wil dat niet.

Veel winkels in Nederland zijn aangesloten bij een zogenaamde branchevereniging. Daar kunt u terecht met een klacht over de winkel (optie 4: klacht indienen). Als u er met de branchevereniging niet uitkomt, dan kunt u naar de rechter stappen (optie 6: rechter). Ook nu moet u eerst een advocaat nemen. Misschien wil de verkoper de telefoon wel repareren als de advocaat dreigt met een rechtszaak.

6. Het is weekend en uw dochter van 8 jaar heeft 40 graden koorts. Ze huilt en heeft pijn in haar buik. U weet niet wat u moet doen.

Als u of uw kind in het weekend heel erg ziek wordt en u niet kunt wachten tot maandag, belt u de huisartsenpost (optie 3: hulp of 7: anders). De artsen bij de huisartsenpost geven u advies, bijvoorbeeld of u langs moet komen of wat u thuis kunt doen voor uw dochter. Soms kan de huisarts ook naar u

toekomen.

7. Uw collega is homoseksueel en gaat trouwen met zijn vriend. Hij heeft u uitgenodigd om op de bruiloft te komen. U voelt zich ongemakkelijk. U twijfelt wat u moet doen.

In Nederland staat in de wet dat mensen van hetzelfde geslacht met elkaar mogen trouwen. Dus mannen met mannen en vrouwen met vrouwen. Als u daar moeite mee heeft en niet naar de bruiloft wilt gaan, kunt u dat aan uw collega uitleggen (optie 1: praten). Als u vriendelijk wilt blijven, kunt u bijvoorbeeld niet naar de bruiloft gaan, maar wel meebetalen aan het cadeau dat uw collega's voor het bruidspaar kopen (optie 7: anders). U kunt natuurlijk ook een smoes verzinnen (optie 7: anders). U hoeft zich in ieder geval niet verplicht te voelen om naar de bruiloft te gaan. De ander moet respect hebben voor uw keuze, net zoals u respect moet hebben voor de keuze van een ander.

8. U wilt na de inburgeringscursus zo snel mogelijk beginnen aan een opleiding om kok te worden.

Om kok te worden heeft u een mbo-opleiding nodig. Als u nog niet goed genoeg Nederlands spreekt, moet u op zoek naar een mbo-opleiding die ook NT2 en inburgering geven, en daarnaast ook beginnen met de koksopleiding. Alles begint met de Nederlandse taal. Dus bereid u voor op nog iets langer naar school gaan (optie 7: anders).

Ook moet u ook vragen aan de gemeente of er hulp voor u is, bijvoorbeeld financieel (optie 3: hulp). Sommige gemeenten (maar niet alle!) geven een uitkering als u naar school gaat.

9. Uw kind zit een half jaar op school in groep 5. Het gaat niet zo goed op school. Uw kind vindt de lessen heel moeilijk. De juf van uw kind nodigt u uit voor een gesprek op school om over dit probleem te praten.

Praat met uw kind over school (optie 1: praten). Het is belangrijk dat u weet van uw kind wat hij/zij moeilijk vindt op school. Het is ook belangrijk dat u op de uitnodiging van de juf ingaat. Ga dus in gesprek met de juf (optie 7: anders, of optie 1: praten). De juf wil net als u het beste voor uw kind. Misschien stelt de juf voor om extra hulp te zoeken (optie 3: hulp), zodat uw kind de lessen op school straks makkelijker kan volgen. Ze kan bijvoorbeeld voorstellen om uw kind extra taallessen te laten volgen of naar de huiswerkklas te gaan. Misschien kunt u ook bij VluchtelingenWerk hulp krijgen, bijvoorbeeld een vrijwilliger die uw kind met de taal en de lessen wil helpen.

10. Op het plein voor uw huis zit steeds een groepje jongens uit de buurt. Ze maken 's avonds laat lawaai en laten rommel achter. Soms vallen ze kleine kinderen lastig tijdens het spelen. U vindt dit vervelend.

U kunt de jongens aanspreken op hun gedrag (optie 1: praten) of gaan praten met hun ouders. In veel buurten zijn er buurtcoaches die u kunt inschakelen (optie 3: hulp). Als de jongens dingen stuk maken, kunt u dit melden bij de politie (optie 5: politie).

4. MAG DIT?

KORTE OMSCHRIJVING ONDERDEEL

De begeleider legt enkele situaties voor aan de deelnemers. Per situatie geven de deelnemers aan of ze denken dat deze situatie wettelijk is toegestaan in Nederland. Ze reageren op elkaar en gaan met elkaar in discussie. Daarna geeft de begeleider het goede antwoord en een toelichting.

DUUR

20 tot 30 minuten

DOEL

De deelnemers leren een aantal regels die in de wet staan.

BENODIGDHEDEN

- PowerPointpresentatie
- Per deelnemer een rood en een groen kaartje
Op pagina 24 van de handleiding vindt u de beschikbaarheid en productie van alle materialen.

HANDLEIDING

1. Vertel dat de deelnemers een aantal belangrijke regels over de Nederlandse waarden in de brochure hebben kunnen lezen. In deze werkvorm lopen we een aantal daarvan nog eens langs.
2. Geef elke deelnemer een rode en een groene kaart. Vertel dat u ze straks acht situaties voorlegt. Zij moeten voor elke situatie bedenken of het toegestaan is (groene kaart) of niet (rode kaart).
3. Leg de eerste situatie aan de deelnemers voor met behulp van de PowerPoint.
4. Vraag de deelnemers om een keuze te maken en een rode of groene kaart omhoog te steken.
5. Geef een aantal deelnemers het woord om hun keuze toe te lichten. Vraag ook of iemand misschien een andere mening heeft over een regel, en of hij/zij die kan uitleggen. U hoeft niet uitgebreid te discussiëren over deze regels, maar het uitwisselen van meningen is hier wel goed.
6. Reflecteer met de deelnemers kort op de opdracht. Hebben ze nog vragen naar aanleiding van deze opdracht?

SITUATIES

1. U wilt een vereniging oprichten voor mensen uit uw geboorteland. Mag dit?
[NB: Als de groep grotendeels bestaat uit mensen van één nationaliteit, geef dan een voorbeeld: U wilt een vereniging oprichten voor mensen uit Irak/Syrië/Eritrea.]

- Ja. Iedereen heeft de vrijheid om een vereniging op te richten.
- 2. De eigenaar van een restaurant wil alleen vrouwen in de bediening. Mag dit?
 - Nee. Mannen en vrouwen moeten in dezelfde gevallen gelijk worden behandeld. In dit geval mag een werkgever niet discrimineren. In sommige gevallen mag het wel: als er een acteur wordt gezocht voor een mannenrol, dan is het logisch dat vrouwen worden afgewezen.
- 3. U gaat boodschappen doen en ziet iemand een fiets stelen uit het fietsenrek van de supermarkt. U geeft de dief een flinke klap op zijn hoofd en belt dan de politie. Mag dit?
 - Nee. U bent hier niet zelf in gevaar en u mag daarom geen geweld gebruiken. Ook niet als iemand anders de wet overtreedt. U kunt in dit geval het best de politie bellen en vertellen hoe de dief eruit ziet (een goed signalement geven).
- 4. Een politieagente wil een hoofddoek dragen. Mag dit?
 - Nee. De politie heeft regels over bedrijfskleding. Geloofsuitingen zijn daarbij verboden. De politie moet een neutrale uitstraling hebben.
- 5. U heeft een bijstandsuitkering. U maakt schoon bij mensen in de buurt en krijgt hiervoor geld. U geeft dit niet door aan de gemeente. Mag dit?
 - Nee, u moet dit altijd melden. Het geld voor de bijstand wordt betaald door alle Nederlanders die belasting betalen, en is bedoeld om mensen te helpen die dat echt nodig hebben. Als u voor een deel zelf voor inkomen zorgt, dan moet de overheid dat weten om uw uitkering te verlagen.
- 6. Een vrouw krijgt tijdens een sollicitatiegesprek de vraag of ze van plan is om kinderen te krijgen. Mag dit?
 - Nee. Een werkgever mag bij een sollicitatie een vrouw niet afwijzen omdat zij mogelijk in de toekomst zwanger wordt. Dat zou discriminatie zijn. De werkgever mag deze vraag niet stellen. Doet een werkgever dit toch, dan kunt u dit melden bij een antidiscriminatiebureau. U hoeft geen antwoord te geven op de vraag.
- 7. U werkt elke week vijf hele dagen voor uw baas. Hij betaalt u elke week 100 euro. Mag dit?
 - Nee. Het minimumloon in Nederland is ongeveer € 343,- per werkweek van 40 uur. Dit bedrag wordt nog iets lager, omdat er belasting van af gaat (het bedrag is bruto), maar of u nu € 100,- bruto of netto krijgt, 100 euro per week is zeker te weinig.

5. DE GRONDWET

KORTE OMSCHRIJVING ONDERDEEL

In de Grondwet staan de belangrijkste spelregels van ons land. In deze werkvorm maken deelnemers in groepjes zelf een grondwet van tien artikelen.

LEERDOEL

Deelnemers maken kennis met artikelen uit de Nederlandse Grondwet. Na afloop kennen ze enkele artikelen die in de Nederlandse Grondwet staan. Deelnemers denken na over de verschillen tussen hun eigen waarden en de Grondwet.

DUUR

30-45 minuten

BENODIGDHEDEN

- Per groepje een lijst met grondwetsartikelen
- Per groepje een groot vel papier en stiften

Op pagina 24 van de handleiding vindt u de beschikbaarheid en productie van alle materialen.

HANDLEIDING

1. Verdeel de deelnemers in groepjes van maximaal 5 personen.
2. Elk groepje krijgt een lijst met grondwetsartikelen (zie werkblad), een groot vel papier en stiften.
3. Leg uit dat de deelnemers met hun groepje een eigen grondwet gaan maken. Ze kiezen uit 30 grondwetsartikelen de 10 die zij het liefst in 'hun' grondwet zouden zien. Benadruk dat het niet gaat om goed of fout maar om hun eigen mening. De nummers van de gekozen artikelen schrijven ze op het grote vel papier.
Let op: een aantal artikelen staat daadwerkelijk in de Nederlandse Grondwet. Er zijn ook artikelen die verzonnen zijn, of die afkomstig zijn uit andere landen. De artikelen in de lijst zijn vereenvoudigde weergaven van echte artikelen.
4. Vraag de groepjes een voor een hun grondwet te presenteren en toe te lichten. Mensen mogen blijven zitten als ze niet willen staan.
5. Bespreek de verschillende grondwetten die de groepjes gemaakt hebben. Zijn er grote verschillen tussen de grondwetten? Zijn er artikelen die alle groepjes gekozen hebben?
6. Leg uit dat de deelnemers nu hun eigen gemaakte grondwet gaan vergelijken met de Nederlandse Grondwet. Alle groepjes markeren op het grote vel papier welke van de door hen gekozen artikelen ze denken dat ook in de Nederlandse Grondwet staan.
7. Bespreek plenair de gemarkeerde artikelen. Waarom denken de deelnemers dat een bepaald artikel in de Nederlandse Grondwet staat?

8. Vertel welke artikelen in de Nederlandse Grondwet staan. Welke groepje heeft de meeste van deze 'echte' artikelen in de eigen grondwet gekozen? Waar verschilt de Nederlandse Grondwet van hun eigen gekozen artikelen?

Dit zijn de 11 artikelen die in de Nederlandse Grondwet staan:

- 1. De koning moet zich houden aan de wet.
- 4. Mannen en vrouwen zijn gelijkwaardig.
- 7. Je mag zeggen wat je vindt.
- 8. Alleen de staat mag geweld gebruiken.
- 14. Je mag schrijven wat je wilt in de krant, zelfs over de politiek.
- 15. Je mag geloven wat je wilt.
- 20. Iedere burger van 18 jaar of ouder mag stemmen.
- 22. De doodstraf is niet toegestaan.
- 23. Je hebt recht op privacy: je persoonlijke gegevens zijn beschermd.
- 26. Iedereen mag een vereniging oprichten.
- 28. Je kunt alleen gestraft worden voor iets dat volgens de wet verboden is.

AFSLUITING

Bespreek de opdracht na. Zijn er dingen in de Nederlandse Grondwet die de deelnemers gek vinden of juist heel mooi?

Leg uit dat de belangrijkste wetten in de Grondwet staan. De Grondwet is niet heel dik; de meeste wetten staan in gewone wetten.

GRONDWETSARTIKELEN

De vetgedrukte staan in de Nederlandse Grondwet. In de lijst die de deelnemers krijgen zijn deze artikelen niet vet gedrukt.

- 1. De koning moet zich houden aan de wet.**
2. Bij verkiezingen telt de stem van een man zwaarder dan die van een vrouw.
3. Mensen die in Nederland geboren zijn, kunnen eerder een baan krijgen.
- 4. Mannen en vrouwen zijn gelijkwaardig.**
5. Als je de koning of zijn familie beledigt, moet je 1 jaar de cel in.
6. Op belediging van God staat de doodstraf.
- 7. Je mag zeggen wat je vindt.**
- 8. Alleen de staat mag geweld gebruiken.**
9. Iedereen heeft het recht om een wapen te dragen.

10. Alle mannen moeten op hun 18e in militaire dienst.
11. Er is maar één politieke partij toegestaan.
12. De Grondwet mag niet worden veranderd.
13. De Grondwet mag alleen worden veranderd door het parlement, dat gekozen is door de burgers.
- 14. Je mag schrijven wat je wilt in de krant, zelfs over de politiek.**
- 15. Je mag geloven wat je wilt.**
16. Kerk en staat hebben geen macht over elkaar.
17. Alle wetsvoorstellen moeten worden goedgekeurd door een raad van religieuze leiders.
18. Alleen zonen van de koning mogen de koning opvolgen.
19. Bij verkiezingen moet je zeggen op wie je hebt gestemd.
- 20. Iedere burger van 18 jaar of ouder mag stemmen.**
21. De doodstraf is toegestaan.
- 22. De doodstraf is niet toegestaan.**
- 23. Je hebt recht op privacy: je persoonlijke gegevens zijn beschermd.**
24. Er zijn alleen staatsscholen: de overheid bepaalt wat daar wordt geleerd.
25. Alle politieke partijen staan onder toezicht van de staat.
- 26. Iedereen mag een vereniging oprichten.**
27. De koning kan mensen gevangenzetten en vrijlaten.
- 28. Je kunt alleen gestraft worden voor iets wat volgens de wet verboden is.**
29. Je mag niet in het openbaar dingen vertellen over iemand die niet waar zijn.
30. Het staatshoofd moet minstens 35 jaar oud zijn.

WERKBLAD DE GRONDWET

Op dit papier staan 30 zinnen. Elke zin is een regel die in de grondwet kan staan. Zo'n regel in de grondwet noemen we een artikel.

Welke 10 regels moeten volgens u in de grondwet staan?

Overleg met de groep en kies samen 10 regels uit. Zet een kruisje (X) voor alle regels die u kiest.

- _____ 1. De koning moet zich houden aan de wet.
- _____ 2. Bij verkiezingen telt de stem van een man zwaarder dan die van een vrouw.
- _____ 3. Mensen die in Nederland geboren zijn, kunnen eerder een baan krijgen.
- _____ 4. Mannen en vrouwen zijn gelijkwaardig.
- _____ 5. Als je de koning of zijn familie beledigt, moet je 1 jaar de cel in.
- _____ 6. Als je God beledigt, krijg je de doodstraf.
- _____ 7. Je mag zeggen wat je vindt.
- _____ 8. Alleen de staat mag geweld gebruiken.
- _____ 9. Iedereen heeft het recht om een wapen te dragen.
- _____ 10. Alle mannen moeten op hun 18e in militaire dienst.
- _____ 11. Er is maar één politieke partij toegestaan.
- _____ 12. De Grondwet mag niet worden veranderd.
- _____ 13. De Grondwet mag alleen worden veranderd door het parlement, dat gekozen is door de burgers.
- _____ 14. Je mag schrijven wat je wilt in de krant, zelfs over de politiek.
- _____ 15. Je mag geloven wat je wilt.
- _____ 16. Kerk en staat hebben geen macht over elkaar.

- _____ 17. Alle wetsvoorstellen moeten worden goedgekeurd door een raad van religieuze leiders.
- _____ 18. Alleen zonen van de koning mogen de koning opvolgen.
- _____ 19. Bij verkiezingen moet je zeggen op wie je hebt gestemd.
- _____ 20. Iedere burger van 18 jaar of ouder mag stemmen.
- _____ 21. De doodstraf is toegestaan.
- _____ 22. De doodstraf is niet toegestaan.
- _____ 23. Je hebt recht op privacy: je persoonlijke gegevens zijn beschermd.
- _____ 24. Er zijn alleen staatscholen: de overheid bepaalt wat daar wordt geleerd.
- _____ 25. Alle politieke partijen staan onder toezicht van de staat.
- _____ 26. Iedereen mag een vereniging oprichten.
- _____ 27. De koning mag mensen gevangenzetten en vrijlaten.
- _____ 28. Je kunt alleen gestraft worden voor iets dat volgens de wet verboden is.
- _____ 29. Je mag niet in het openbaar dingen vertellen over iemand die niet waar zijn.
- _____ 30. Het staatshoofd moet minstens 35 jaar oud zijn.

OVERZICHT MATERIALEN

Werkvorm	Materiaal	Digitaal Bestand	Productie	Aantal
Algemeen	Powerpoint Presentatie	Website ProDemos	n.v.t.	1
Het stoplicht	Vel met stoplicht	Website ProDemos	Printen in kleur A4 papier 80 gram	1 vel per deelnemer
Het stoplicht en de grondwet	Stiften	n.v.t.	n.v.t.	1 per deelnemer
Muurtje bouwen	Stickervel met waarden	Website ProDemos	Bedrukken adresetiketten, wit, 99,1 x 38,1 mm, permanent klevend vb Avery	1 vel per deelnemer
Muurtje bouwen	Blanco stickervel	n.v.t.	A4 blanco etikettenvel vb Avery	1 blanco sticker per deelnemer
Muurtje bouwen	leeg vel	n.v.t.	A4 blanco vel papier	1 vel per deelnemer
Hoe pak ik dit aan?	1 set posters	Website ProDemos	Printen in kleur A3 posters 120 gram	1 set à 7 posters in totaal
Hoe pak ik dit aan?	Post-its	n.v.t.	n.v.t.	Per deelnemer 2 post-its
Hoe pak ik dit aan?	Pennen	n.v.t.	n.v.t.	1 pen per deelnemer
Hoe pak ik dit aan?	Posterbuddies (eventueel plakband)	n.v.t.	n.v.t.	Voldoende om de posters op te plakken.
Mag dit?	Rode en groene kaarten	Website ProDemos	A5 rood en groen 120 gram	Rode en groene kaart per deelnemer.
De grondwet	Werkblad de grondwet	Website ProDemos	Grondwetsartikelen printen op A4 papier enkelzijdig	1 vel per groepje (5 pers.)
De grondwet	Vel papier	n.v.t.	Blanco A4 papier	1 vel per groepje (5 pers.)

BIJLAGE VOOR DE BEGELEIDER

In deze bijlage staat een aantal links naar organisaties. U kunt deelnemers hiernaar verwijzen op het moment dat zij met vragen komen die buiten het bereik van deze workshop vallen, bijvoorbeeld specifieke vragen over hun eigen situatie.

TOELICHTING INSTANTIES

1. BROCHURES NIEUW IN NEDERLAND

Informatie over wat een persoon die nieuw in Nederland is moet regelen.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2014/05/21/nieuw-in-nederland-asielgerechtigden-gezinsvormers>

2. BIJ JURIDISCHE VRAGEN

Het Juridisch Loket helpt bij juridische vragen. Het is er speciaal voor mensen met een laag inkomen en weinig vermogen. Het Juridisch Loket wordt gefinancierd door het ministerie van Veiligheid en Justitie.

www.juridischloket.nl

0900-8020

Voor gratis juridisch advies kunnen mensen ook terecht bij de Rechtswinkel: www.rechtswinkel.nl

3. BIJ DISCRIMINATIE

Bij discriminatie zijn er veel mogelijkheden, afhankelijk van de situatie. De website www.discriminatie.nl is het landelijke meldpunt voor discriminatie. Daar kunt u ook terecht voor informatie en advies.

4. BIJ VRAGEN OVER PRODUCTEN

Als u in Nederland producten koopt of gebruikt maakt van diensten, heeft u bepaalde rechten. De Consumentenbond komt op voor die rechten. U kunt terecht op www.consumentenbond.nl als u een conflict heeft met een winkelier, maar ook om te kijken wat het beste product is dat u zoekt.

U kunt ook naar de brancheorganisatie stappen als u niet tevreden bent. De brancheorganisaties vindt u op internet, bijv. via www.ondernemersplein.nl. U kunt hier ook informatie vinden over welke regels gelden in de branche (meerdere bedrijven met ongeveer hetzelfde product).

5. POLITIE

Aangifte doen kan op verschillende manieren. Soms telefonisch of via internet. Maar u kunt ook een afspraak maken op het politiebureau.

Het telefoonnummer van de politie is: 0900-8844

<https://www.politie.nl/aangifte-of-melding-doen/aangifte-doen>

Als u een klacht heeft over de politie, kunt u naar: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/politie/vraag-en-antwoord/hoe-kan-ik-een-klacht-indienen-over-de-politie.html>. Er gaat dan een onafhankelijke klachtencommissie aan het werk.

6. BIJ HET INBURGEREN

Inburgeren.nl geeft alle informatie over inburgeren en de financiering hiervan.

<https://www.inburgeren.nl>

7. BIJ HET LEREN VAN NEDERLANDS

Blik op werk biedt een overzicht van gecertificeerde opleidingen voor Nederlands in alle gemeenten.

<http://www.blikopwerk.nl/inburgeren>

8. BIJ HET VOLGEN VAN EEN HOGERE OPLEIDING

UAF biedt hoger opgeleide vluchtelingen ondersteuning bij hun studie en het vinden van een passende baan.

www.uaf.nl